

(od níž byl plynulý přechod k písni historické) znaly všechny strany, a proto se v ní odraz soudobých otázek projevuje nejmnohotvárněji; duchovní píseň rozvíjeli jen radikální husité, jak to souviselo s novým uplatněním českého zpěvu v jejich bohoslužbě. Tím nabývala u radikálních husitů duchovní píseň vůdčího postavení v celé literární produkci a její tematika se rozšiřovala o některé oblasti vzdálené námětům tradiční duchovní lyriky. Tak vznikaly v rámci duchovní písně např. skladby mravoučné, sociálně útočné, polemické a válečné. Celou tuto námětovou šíři husitské duchovní písně nejlépe dokládá její nejstarší dochovaný sborník, Jistebnický kancionál, opis předlohy, která pocházela asi z dvacátých let 15. století.

PÍSEŇ ČASOVÁ

Tak nazýváme písně, k nimž dal podnět zájem o soudobé dění mocně se dotýkající citění širokých vrstev. Jejich skladatelům šlo obvykle o to, aby zapůsobili na průběh událostí nebo aby je aspoň vášnivě hodnotili. Proto jsou to zpravidla písně rázu agitačního a stranické stanovisko je v nich vyhoceno. Přitom se na první pohled často zdá, že se autoři zabývají hlavně náboženskými problémy, ve skutečnosti se však v časové písni odrážejí v náboženské formě otázky povahy sociální a politické.

V jednotlivých skladbách se výrazně uplatňuje nota polemická a satirická; o tom, která z nich se octla v popředí, rozhodovaly obvykle mocenské poměry. Lidově zaměřená satira se uplatňovala ponejvíce jako zbraň útočící na tradiční držitele moci nebo jako bojový prostředek rovnocenných partnerů usilujících o získání převahy, a to hlavně v městech, především v Praze, kde bylo veřejné mínění nejcitlivější. Když ztratila útočící strana městské prostředí, zvláště hlavní město, stávalo se pro ni užítí lidově zaměřené satiry bezúčelným, a proto sahala k satirě rázu „literárnějšího“, neobracející se už k lidu, nýbrž k vzdělancům; ustupovala od dravé satiry k učenější polemice, vracel se obvykle k tradiční latině, a to spíš k próze než k verši. Tak na konci 14. století a v prvních letech století 15. vystupovali v satirě jako tvůrčí živel představitelé pokrokových snah, ale v druhém desetiletí 15. století se situace změnila a s rostoucí převahou husitství stává se satira mluvčím reakční římské strany, která se pak v dalším vývoji po ztrátě Prahy uchyluje k prozaické invektivě. Přitom lze pozorovat charakteristický zjev, že mezi českými útočníky převládají husitští odpadlíci. Skladby jsou zpravidla anonymní a žily jen potud, pokud události nebo osoby, jež daly podnět k jejich složení, byly v živé paměti; vznikaly většinou jako vedlejší díla svých autorů a jejich zachování je náhodné, podnícené nikoli soustavným sbíráním, nýbrž spíše náladovou vzpomínkou zapisovače, který je jen příležitostně a ne vždy správně i úplně načrtl, většinou po paměti, na zbývajícím listě svého rukopisu nebo na jeho přidešti.

K bojovým účelům se aktualizovaly i starší skladby. Na straně reformní to dokládá píseň o Pravdě začínající slovy *Pravdo milá, tiežif tebe* (je otištěna ve Výboru z české literatury od počátků po dobu Husovu na s. 408-411). Tato skladba, tkvící hluboko v tradici 14. století a mísící prvky satirické se středověkou alegorií, byla zpívána i jako píseň duchovní. Z nově vzniklých písní zpracovává oblíbené téma kněžského vydírání píseň o kněžích svatokupcích *Ke cti, k chvále napřed buoží*. Jindy se staví do protikladu soudobá církev a církev prvotní (*Ten řád máme znamenati*). - Příkladem písně útočící na zcela konkrétní událost je skladba začínající slovy *Must býti ohlášeno*, podnícená spálením Viklefových knih na arcibiskupův rozkaz 16. července 1410. To byla první veřejná událost, která posunula pražské hnutí

mocně kupředu: až dotud byla reforma ve znamení Viklefově v podstatě záležitosti univerzitních hádání, ale spálením knih se pře octla na ulici. Dojem z toho našel přirozený doprovod v pobuřujících písničkách, jimiž zněla celá Praha a jejichž bouřlivý ohlas postihoval i daleké okolí. Píseň se dochovala na lístku jako leták, a to názorně ukazuje, jak se takové písně tehdy rozšiřovaly: je to patrně výrobek dílny, kde se text víckrát opisoval a pak asi rozdával. Ještě větším dojmem než spálení Viklefových knih působilo hlásání odpustků agenty papeže Jana XXIII.; výtěžek z jejich prodeje měl opatřit prostředky na křížovou výpravu proti neapolskému králi Ladislavovi. Lidové demonstrace proti kramářskému způsobu, jímž se odpustky vnucovaly – mezi nimi byl i posměšný průvod nastrojený královým dvořanem Voksou z Valdštejna, snad za účasti mistra Jeronýma Pražského, a veřejné spálení fiktivní papežské buly na nynějším Karlově náměstí – byly doprovázeny satirickými popěvkami. Píseň, jejíž zlomky začínají slovy *Antikrista tupiti*, zajímavě dokládá, že odpustkovou bouří nebyla zachváčena jen Praha, nýbrž i venkov, zde Boleslavsko; Praha v tomto případě přejala patrně od venkova jednotlivé sloky písně a ty pak kolovaly jako samostatné popěvky (*Legát přijel do Prahy...*, *Mistrovi Husovi to divno...* aj.). Užívají formy pětiveršové sloky, která se později stala typickou pro časovou píseň vůbec. Jiná píseň satirizovala pokusy pražských Němců zbořit Betlémskou kapli; zlomky začínají slovy *Němci jsú zúfali na Bellém běhali*. – Pod dojmem Husovy smrti vznikla píseň o kostnickém koncilu *Ó svolanie konstanské*. Je dochována ve dvoji podobě, české a latinské; oba texty vznikly nejspíš souběžně, český pro publikum domácí, latinský pro cizinu. Český text se pak stal celé další utrakvistické budoucnosti jednou z nejdražších písní a byl dlouho lidem zpíván; na konci 15. století vznikla i protibratrská parodie *Ó svolanie pikhartské*, opírající se o její text. – Ve veršovaných skladbách se odrážel také boj o kalich. Z nich je významná svou účinností píseň *Tvorče milý, zžel se tobě*, kterou zmínka o Husově a Jeronýmově smrti datuje do let 1417 až 1418 (před rozpuštění koncilu 22. dubna 1418) a v níž se v silném důraze na „sprostný řád kněžský“ proti bohaté církvi hlásí rostoucí radikalismus.

Na straně katolické doprovázely ideové vření písně namířené proti novotám, v nichž se zejména útočilo na ženy stržené reformním úsilím. Nešetřilo se výsměchem ani pomluvami (píseň o bekyních *Slyšte ještě, bratřie milí* a píseň *Stala se jest přthoda*, tradičně nazývaná *Viklefice*). Na husitské kněze namířila své ostří satirická píseň *Všichni poslúchajte*, užívající oblíbené pětiveršové sloky. Původní text vznikl nejspíše již roku 1417, ale něco bylo interpolováno později (např. sloka se zmínkou o cepech a sudlicích). Krátce po bouřích, za nichž došlo v Praze k vyhození novoměstských konšelů z radnice (22. července 1419) a po zpusťování kartouzského kláštera na Smíchově (17. srpna 1419) vznikla v Praze píseň proti Husovi *Již se raduj, cierkev svatá*. I tato skladba vznikla ve dvou verzích, české a latinské. O tom, jak se využívalo parodie, svědčí píseň začínající slovy *A ševciť jsú zúfali na klášter v Bydžově běhali*. Nepochybně souvisí s bouřemi po smrti Husově, v nichž ne vždy ještě byla husitská strana vítězem. Jinou parodií je píseň *Nuž, vy ševci viery nové*, parodující duchovní píseň Jana Čapka o Desateru (srov. její první verš „Nuž, křesťané viery pravé“ a refrénovitě zakončování slok slovy „toť jest prvé“, „toť jest druhé“ atd.).

(O KNĚŽÍCH SVATOKUPCÍCH)

Počíná se o kněžích svatokupcích, kterak oni lid zjevně lúpí, počnúc od dietek aneb od dětinstva až do starosti jich, takže nepominú nižádného, ani nemocného, ani mrtvého, by úžitku neměli od něho, ni báby, ni šestinedělky. Obrok a svátosti rozmnožili, svátkuov naplodili a odpustky dávali, aby svůj měšec naplnili, bratrstvo zamyslili, ženy, sedláky mluvne naučili, aby na ně žebřali. – První verš:

Ke cti, k chvále napřed buoží
a hřiechuom na otpuštění,
zvláště svatokupeckých,

5 netoliko usty mluvme,
ale také zpievajme
pro výstrahu jiných!

Dietky, najprvé počňte,
svatokupectvie oznamte
otecóm, matkám i kněžím.

10 Když se dietě narodilo,
do kostela přineseno,
ihned: „Dajte ode křtu!“

15 Potom je obitovali,
na čest apoštola pili,
peniez neb dva dali.

Šestinedělka myslila,
čím by od žehnánie ctíla
kněze neb faráře.

20 A když se jest uvodila,
svieci krásnú knězi dala,
palec podmazala.

Na biřmovánie se ptala,
druhdy daleko běhala,
od biřmu platila.

25 Když to dítě pobolalo,
ihned na pút slíbeno,
s obětí nesenó.

 V sedmi létech dietě každé,
buď bohaté neb chudé,
30 ihned bylo učeno,

aby apoštolu svému,
po křtu obitovanému,
ofěru dávalo.

 Hospodář, otrok, děvka, pán,
35 le každý jest byl zavázán
k úročním ofěrám.

Na Štědrej den daj koladu
faráři peněžitú
a cti drahým pitím!

40 Potom čekaj i zvoníka,
mezi hody i střiedníka,
koladu připravě.

 Neměl-lis jim peněz dáti,
musils obilím odbyti,
45 koláči, ovocem.

Čehož koli posvětili,
od svěcení dary vzeli,
což sami chtěli.

 Ovsa hrsti usýpali
50 a hromnic uřezovali,
i soli ujímali.

Mazancuov když posvětili,
vajce neb peníze brali,
darmo nekropili.

55 Oddáváním dobře stáli,
od ženicha vždy groš měli,
druhdy dva, od pána zlatý.

- 60 Od nevěsty úvod měli,
potom knihy přitiepili,
což dala, vše vzeli.
- Devietníka dobre poživali,
neb kury s ovsem dávali,
ktož jsú se zpozдили.
- 65 Desátkuov neodpustili,
probuoh aniž co učinili,
než: „Dajte u plně!“
- Podýmne když vybírali,
rozličně lid šacovali,
jakž najviece uměli.
- 70 Podruhuov nepominuli,
báby z kuželov platily
neb základ daly.
- 75 V postě když zpoviedali,
žádnému neodpustili,
což mohli, to vydřeli.
- Pokáním obtěžovali,
což koli rozkazovali,
vše v svuoj měšec hnali.
- 80 Mše kupovati veleli,
u kříže klásti kázali
vosk, vajce, penieze.
- Do Prahy šel-li kto,
u dveří biskup planý stál,
ruce na lid vzkládal.
- 85 U podvoje žáci stáli,
ustavičně vždy volali
„kladte“ i „vodkladte“.
- 90 Potom zpovědník rozkázal,
aby najprv jemu dal
a tepruv v slúp kladl.

Prositelé když přijeli,
ihned svátek zasvětili,
osadu svolali.

95 Odpustky oznamovali,
na zpovědi lid šacovali,
což mohli, vydřeli.

A když peníze sebrali,
potom opět jinam jeli
do jiné osady.

100 Chtěl-li by kto rozvoditi
neb někoho pohoniti
před právo duchovní,

statek musil naložiti,
cestami mnoho choditi,
105 kroš vždy hotov mieti.

Roky časte odkládali,
konce nebrzo činili,
doniž co bráti měli.

110 Světské měli poručníky,
juristy, kostelníky,
cechmistry, prosiče.

Kostelníci úřad měli,
pytlíkem potřesovali
neb na dcku prosili.

115 Potom nikdy nepřestali,
vždycky „pomozte“ říkali
„na klénost kostelní“!

120 Sviece mrtvým najímali,
krávy na úrok dávali,
penězi lichvili.

Cechmistrové v městech byli,
faráruom nahonili,
bratřstvo zamyslili.

- 125 Ženy, sedláky naučili
vzácné mluvné, že chodili
a na ně žebrali.
- Vyberúce letničníky,
své střiedníky a zvoníky
na snopy poslali.
- 130 Jižť sú byli zamyslili,
že kúdele sprošovali
na komže, ubrusy.
- A když provazy ztrhali,
ihned někoho zaslali,
135 kde konopie třeli.
- Oberúce všecky zdravé,
navštěvovali nemocné,
chudé i bohaté.
- S božím tělem a s olejem
140 kolikrát koli kněz přišel,
vždycky pózitek měl.
- Kázal na duši pomnieti,
na kostel něco oddati,
a potom sám pobral.
- 145 Na osadu když mor připadl,
farář, střiedník svého hlédal,
kostelník i zvoník.
- „Dajte od kříže, od zvoněnie,
zaplat žaltář i vijiljí,
150 ofěruj neb zaruč.
- Caltu, víno, škopec priprav,
třidceti mší smluv neb sjednaj,
tepruv tělo schovaj!“
- 155 Bohatijší nadávali
lampy i kapely,
mešné věci drahé.

- Pohřeb draho kupovali,
v kostelích se rádi kladli,
duše v kniehy psali.
- 160 Všecky skutky když činili,
nešpor neb vijiljí měli,
mše, ofěry, salve.
- Páni, kniežata i králi,
kanovníci nadávali
165 kláštery, kostely.
- Koně své obětovali,
zlatými ofěrovali,
groši neb penězi.
- Služby jim krásně činili,
170 žaltář nahoru zpievali,
aby se modlili bohu.

Úvod: *zjevně veřejně; od dětinstva od dětského věku; do starosti do stáří; obrok obročí, příjem; naplodili nadělali; bratrstvo zamyslili vymyslili laická náboženská bratrstva (kongregace) – 8 oznamte ohlaste – 14 na čest apoštola k počtě světce, podle kterého bylo dítě pokřtěno – 19: když byla po úvodu (náboženský obřad, kterým byla matka novorozeněte opět vpuštěna do chrámu k bohoslužbám) – 24 od bířmu od bířmování – 25 pobolalo zastonalo – 26 na pút slíbeno na pouť zaslíbeno – 27 s oběti s obětním darem – 31 apoštolu patronovi – 32: kterému bylo obětováno na křtu – 33 ofěru obětní dar – 34 otrok sluha; děvka děvečka, služebná – 35 le ale, však – 36 úroč-ním výročním, pravidelně se opakujícím – 41 mezi hody o svátcích; *slředníka* farářova najatého zástupce – 50 *hromnic* svíček posvěcených na Hromnice – 51 *ujtmali* ubírali – 54 *darvo* zadarmo – 55: ze svateb se měli dobře – 57 *od pána* od šlechtice – 58 *úvod* odměnu za úvod (uvedení nevěsty do kostela jako součást svatebního obřadu) – 59 *přítiepili* přinesli – 61: měli užitek z devít níku (tj. z deváté neděle před velikono-cemi, k níž byly patrně splatné některé poplatky) – 65 *probuoh* zadarmo – 67 *po-dýmné*: domovní daň, vybíraná církví podle počtu komínů – 68 *šacovali* vydírali – 72 *základ* zálohu, zástavu (patrně v naturáliích) – 76: dávali těžké pokání – 80 *u křtže* ke kříži, na kříž – 83 *biskup planý*: nepravý, tj. titulární (který nemá vlastní diecézi) – 85 *u podvoje* u veřejí – 87: dávejte (peníze) a odkládejte (hřichy) – 90 *aby v slúp* kladl aby dával peníze do pokladničky na sloupě – 91 *prositelé* žebraví mniši – 92 *zasvětili* ohlásili svátek – 100 *rozvoditi* dosáhnouti rozvodu manželství – 101-102: žalovati před církevním soudem – 103 *naložiti* vynaložiti, obětovati – 105: mítí vždy připravené peníze – 106 *roky* soudní jednání, stání; *časte* často – 108 *doniž* dokud – 109 *poručniky* plnomocníky, pověřence – 111 *cechmistry* cechovní mistry, tj. správce řemeslnických cechů; *prosiče* prosebníky – 114 *na dcku* „na dřevo“ (žebřali s podno-sem, na kterém byl svatý obraz) – 117 *na klénot* na poklad – 118 *najímali* pronajímali – 122 *nahonili* nadháněli (zisky) – 125 *vzácné* vybrané; *mlunné* výmluvné – 127 *letničniky**

dary na letnice (svatodušní svátky) – 131 *kúdele sprošovali* prosili, žebrali o koudel – 133 *provazy*: tj. u zvonů – 134 *zaslali* poslali – 139: s posledním pomazáním – 141 *pó-žitek* užitek, zisk – 143 *oddati* odkázati – 146 *svého hlédal* hleděl si svého (prospěchu) – 148 *od kříže* od nesení kříže před pohřebním průvodem – 149 *žaltář* zpívání žalmů; *vijiljí* vigílii, tj. večerní modlení – 150 *zaruč* dej slib se zárukou, závazně příslib – 151 *caltu* pečivo; *škopec* skopce – 153 *schovaj* pochovej – 154 *nadávali* zakládali nadace (na udržování) – 155 *kapely* kaple – 158 *se kladli* dávali se pohřbívát – 159: zapisovali do knih zádušní dary – 161 *nešpor*: pobožnost pozdě odpoledne; 162 *salve*: večerní mariánská pobožnost – 167 *ofěrovali* činili oběti, odkazy – 170: ozdobně zpívali žalmy

TEN ŘÁD MÁME ZNAMENATI

Ten řád máme znamenati,
 chceme-li hodně večereti,
 učedníci máme býti,
 a ktož nynie, má preč odjíti.

5 Neduostojněť tu bývají,
 ktož Krista nenásledují,
 své vuole neustupují,
 zlosti neostávají.

10 Neb Ježíš chtěl s čeledníky
 svú večeri činiti;
 protož nemají tu býti,
 kto z hříechu nechťí vyjíti.

15 Ten obyčej měli světí,
 když se do sboru scházeli,
 písma svatá čítali
 a rozumně vykládali,

20 aby se v hříešiech seznali,
 na ně vždycky plakali,
 ve ctnostech se zdělávali
 a v dobrém prospíevali.

Ne jako nynější slepci,
 jenž sami sobě šepcí
 a latíně vše brebcí
 a lidi jako lekcí.

- 25 Stojít nerozumějíte,
krásně se připravíte,
očima všudy vrtíte,
kněžím se dívajíce,
- ano se vókol točí
30 a plešmi se svietie
v rozličných barev ornátě
a v bielém čistém šatě.
- Ale světí přič honili
ty, jenž se pyšně strojili,
35 když písma odčítali
a kázaní dokonali.
- Jáhny ustavovali,
aby v sboru volali,
ven aby vycházeli,
40 ktož by hodni nebyli
- těla Kristova jísti
a krve jeho píti,
v něm vždycky přebývati
a život věčný mieti.
- 45 O tom tak Dionys jistí
a svatý Jan Zlatoustý,
Anacletus ten svatý,
řád od apoštoluo vzatý.
- Jen sú zahromazdili,
50 když všech ke mši pozvali,
aby pyšní i opilí,
i ti, jenž zjevně lichvili,
- při tom směle stávali,
když jim odpustky dávali
55 a také přižehnali,
učéc, aby čarovali.
- Nebo jakžto kněže žehnali
a zúfalci se dívali,

60 čarovanie z toho brali
a po bocích se křižovali,

aby náhlá smrt nepřišla,
světská hanba nepotkala,
ani která zástřela
i všeliká příhoda zlá.

65 A ještě se více klamali,
když na mši zpoléhali,
mnějíc, by bohu slúžili
a boha tudy odbyli.

70 Tak zavedli lid plecháči,
lidských duší podkladači
a buoží posměvači,
strojíce se jako k tanci.

75 Berúc na se zlatohlavy
i vešken přístroj kmentový
oné nešlechtné ženy,
o kterěž svatý Jan praví.

80 Bóhdajž viece nesvodili
ti, jenž sú tak přikryli
řkúc, po čem kněze poznali,
když by pleší nenosili.

Však ktož Krista poslúcháte,
po skutcích jich je poznáte,
ne po některé šatě,
ani po hlavě plechatie.

85 Pomněte na Kristóv řád,
budiž tomu každý rád,
a jím se nevaď,
v němž jest lidský mnohý pád.

90 Chvalmež boha, rcemež amen
a budiž každý vděčen,
že jest pravdú osvícen,
v níž konaje bude spasen.

1 *znamenati* pozorovati, uvědomovati si – 2 *hodně večereti* důstojně přijímat svátost oltářní – 3 *učedníci*: tj. podobní učedníkům Kristovým – 4 *nynie* není; *preč pryč* – 7 *své vuole* od zvůle – 8 *zlosti neostávají* nezanechávají zlých skutků, hříchů – 9 *s čeledníky* se svými druhy – 13 *světi*: tj. první křesťané – 17: aby si uvědomili své hříchy – 18 *na ně nad nimi* – 19 *aby se zdělávali* aby se vzdělávali, zdokonalovali – 21 *slepci* zaslepení – 23 *latíně* latinsky – 24 *lekcí* lechtají – 26: oděvše se v krásná roucha – 27 *všudy* na všechny strany – 28 *kněžím* na kněze – 29: jak se točí kolem dokola – 30 *plešmi* tonzurami (vyholenými vlasy) – 33 *příč pryč* – 35 *odčítali* dočtli – 37 *ustavovali* ustanovovali – 45 *Dionys*: Dionysius Areopagita, jmenovaný v Skutcích apoštolských; přičítalo se mu autorství několika spisů, které však vznikly až v 5.-6. stol. n. l. – 47 *Anacletus*: míněn první ze dvou papežů toho jména (78-91; jeho domnělé výroky jsou častěji citovány v Dekretu Graciánově) – 49 *sú zahromazdili* shromáždili velké množství peněz – 55 *přižehnali* dali jim požehnání – 56 *aby čarovali*: tj. aby scestně, pohansky učili – 58 *zúfalci* nešlechetníci, lidé zlí – 59: vykládali si to jako čarování – 63 *zástřela* střela – 67: domnívajíce se, že tak slouží bohu – 68 *tudy* tak – 69 *plecháči* plešatci (tj. římsí kněží; narážka na jejich vyholené hlavy) – 70: kteří strojí nástrahy lidským duším – 73 *zlatohlavy* nádherná roucha zdobená zlatem – 74 *přístroj kmentový* roucha z jemného plátna – 75 *nešlechetné ženy* nevěstky (narážka na Zjev. 17) – 77 *nesvodili* nesváděli – 83: nikoli podle nějakého šatu – 84 *plechatie* plešaté, vyholené – 87-88: a s tím (řádem) nebuď ve sporu, v němž je příčina mnohého lidského pádu – 92 *konaje* počínaje si, jsa živ

MUSÍ BÝTI OHLÁŠENO

Musí býti ohlášeno,
co se nyní vnově stalo.
Slyšte, Čechové!
Slyšte, Čechové!

5 Má to býti v knihy psáno,
aby bylo dlúho znáno.
Vizte, Čechové!
Vizte, Čechové!

10 Sbyněk knihy spálil,
Zdeněk je podpálil.
Učinili křivdu Čechóm,
běda bude všem těm popóm!
Vizte, Čechové!
Vizte, Čechové!

*

15 Máloť sú ti smysla měli,
žeť jsú pravdy zapomněli.

Čtenie spálili.

Čtenie spálili.

20 Krále sú ti nic netbali,
všetchny Čechy pohaněli.
Krále sú ti nic netbali,
všetchny Čechy pohaněli.

*

25 Snad se bojie hřiechów káti,
nechtěli písma poslúchati.
Protoť je pálé.
Protoť je pálé.

30 Pýchy, smilstvie a lakomstvie,
přielišnosti i všie zlosti
buohdaj se káli!
Bóhdaj se káli!

35 Brod, Eliáš a Záviše
přivzeli jsú Malešice,
Vlka nechtie pomínúti,
Knoblach musí již zhynúti,
neb jest již shnil,
neb jest již shnil.

*

40 Daj jim, buože, požehnánie,
ať opustie mladé panie,
hřiechów se kají!
Hřiechów se kají!

Buohdaj se právé káli,
aby na ně nevolali:
Kniehy spálené!
Kniehy spálené!

2 *vnově* nedávno – 6: aby se o tom dlouho vědělo – 9 *Sbyněk*: arcibiskup pražský Zbyněk Zajíc z Hazmburka, který dal v Praze veřejně spálit Viklefovy knihy 16. července 1410 – 10 *Zdeněk*: kanovník Zdeněk Dlouhý z Chrástí, odpůrce Husův –

12 *popóm* kněžím – 15 *smysla* rozumu, rozvahy – 17 *čtenie* bibli – 28 *přelišnosti* nemírnosti, překročení mezi – 31 *Brod, Eliáš*: Ondřej z Brodu a Jan Eliášův, profesori teologie na pražské universitě, odpůrci Husovi; *Záviše*: kanovník Záviše ze Zap – 32 *přivzeli* jsou přibráli; *Malešice*: Jan z Malešic, scholastik (dozorce nad školou) kostela svatovítského – 33 *Vlka*: Blažej Vlk, mistr artistické (tj. filosofické) fakulty pražské university – 34 *Knoblach*: Václav Knobloch, probošt míšeňský – 41 *právě* po právu, náležitě

ANTIKRISTA TUPITI

5 ... Antikrista tupiti,
sbor jeho vešken nutiti,
jest nyní vzhůru vstal,
v Jezukristův úřad sáhl
z ďábelské chytrosti.

10 Řkouť: „Myť můžem rozhřešiti,
muk i všech hříchův zbaviti,
starého i mladého,
nevymeňujíc žádného,
kterýžť má co dáti.“

15 Legát přijel do Prahy,
zbudil kanovníky,
byť k němu přistoupili,
krále s obcí loupili
po vší České zemi.

20 Mistrovi Husovi to divno,
svatému písmu protivno,
že se bohem činí člověk,
a nejsa budoucí věk
zde v tomto světě.

25 Zubrníče a ty, Chochole,
nalžete se do vóle,
tržiti chtějíce listy,
činíce je papežem jisty,
po boleslavském kraji.

Zubrník, ten je nosí v voze,
raduje se každé koze,
kdož mu ovci, krávu dá,

30 všecky římské odpustky má
pekla i propasti.

Chocholť ty odpustky trží,
nyníť ho groš, peníz nedrží;
kamenami daruje,
mnohýť se již v hlavě ruje,
35 že se mu dal tak klásti.

Kněz Martin, farář Adamas,
tenť by rád shledal sukně s nás,
toť jest kámen tak tvrdý,
pop pyšný, smilný, hrdý,
40 chodě v zlatém pase.

Králi, o to se pokus,
učíš mezi kněžími ruš,
jenž v Čechách nyní vývodí,
hloupý lid v blud uvodí
45 z své kacířské víry.

Pane Jene Vatmberský,
učíš ten klášter hradištský,
zíšťeš veliké záduší:
vírou jsou zmateni mniši,
50 opat i konvrši. -- Amen.

2 *nutiti* tísniť – 4: zmocnil se úřadu Kristova (tj. vedení církve) – 9 *nevymeňujíc* nevyjímajíc – 11 *legát*: pasovský děkan Václav Tiem, odpustkový komisař pro Čechy – 13 *byť* aby – 14: okrádali krále i všechnu veřejnost – 17 *protivno* odporující – 18 *člověk*: nářážka na papeže – 19: ačkoli není nesmrtelný – 21 *Zubrníče*: Petr Zubrník, farář v Plazích u Mladé Boleslavi; *Chochole*: snad ironická přezdívka pro mnichy s vyholenou hlavou; v tomto případě pro opata mnichovohradištského kláštera (viz v. 31) – 23 *tržiti* obchodovati, kupěti – 24: zaručující jejich pravost papežskou autoritou – 30: od pekla a od věčného zatracení – 32: peníze nejsou jeho pánem (ironicky) – 33: rozdává kamení – 34 *se v hlavě ruje* rve si vlasy – 35 *klásti* podvésti – 36 *Martin*... *Adamas*: snad plebán od sv. Jana v Mladé Boleslavi – 42 *ruš* pohromu – 43 *jenž*... *vývodí* kteří vévodí, vládnou – 45 *z své*... *víry* pro svou víru – 46 *Jene Vatmberský*: míněn Jan Chudoba z Ralska, zpočátku Husův přívrženec, známý násilným chováním – 47 *učíš* vyčisti; *hradištský*: v Mnichově Hradišti – 48 *zíšťeš* získáš; *záduši* zádušní jmění kláštera – 49: blouzí ve víře – 50 *konvrši* laičtí členové kláštera

Němci jsú zúfali
na Betlém běhali,
v neděli na posviecenie,
připravivše se v oděnie
5 jakžto na Ježíše.

Daj jim, bože, poznánie,
ať na tvé znamenie
tvého umučenie
nezhápají kamenie,
10 nebť písma neumějí!

Chtie-liť písmo uměti,
musieť do Betléma jíti
na stěnách se učiti,
ježto kázal napsati
15 mistr Jan z Husince.

Plňmež jeho přikázanie,
jemu se naučiece,
velikéf jest pohaněnie,
ktož uměti nechce
20 boha znáti!

Havlík, náměstek tvooj,
ten nám káže pokoj,
bychom se milovali,
druh druhu věrně přieli
25 v lásce a v upřémnosti.

1 *zúfali zlí, nešlechetni* – 2: útočili na Betlémskou kapli – 3 *na posviecenie*: pražské posvěcení bylo r. 1412 v sobotu 1. října; šlo spíše o posvěcení v Betlémě, jehož den není přesně znám, a proto ani celou událost nelze přesně datovat – 4: ozbrojivše se – 9 *nezhápají kamenie* nechopí se kamení; naráží se na házení kamením směrem k Husovu obydlí při vyhlašování církevní klatby na něj – 13-14: *narážka* na české i latinské nápisy, které dal Hus napsat na stěny v Betlémské kapli (srov. zde na s. 119) – 18 *pohaněnie* hanba, potupa – 21 *Havlík*: kazatel v Betlémské kapli a Husův zástupce po jeho odchodu z Prahy; později se však stal houževnatým odpůrcem reformního hnutí – 23-24 *bychom... přieli* abychom přáli

Ó SVOLÁNIE KONSTANSKÉ

Ó svolánie konstanské,
jenž se nazýváš svaté,
kak si bez opatrnosti
shladilo bez milosti
5 člověka svatého!

Zdali je tiem zavinil,
že mnohým hříechy zevil
z daru milosti božie,
aby právě pokánie
10 činili beze lsti?

Pýchanie a smilstvo tvé
i lakomstvie nesyté
od tebe chtěl odvésti
a tě na cestu zvésti
15 dóstojenstvie tvého.

A ty, sebe nedbaje,
božích daruov neznaje,
zlé za dobré vracuješ,
nevděčnost ukazuješ
20 k spasiteli svému.

Již všady na vše strany
hlásaly vaše činy,
že ste z řádu súzenie
a božieho zpravenie
25 zevně vystúpili.

Nebo ste bez rozumu
i pravého dóvodu
křikem vašim nesmyslným
a obyčejem židovským
30 pravdu potupili.

Proč ste nepřepatřili
těch práv, která ste dřév četli,
že to na vás neslušie,
byste skrže skřekánie
35 měli svítěziti?

Daleko ste zblúdili
a z pravdy vystúpili,
svědečstvie všech dobrých
s vaši hanbú i jiných
40 davše u potupu.

Nad ty sobě zvolivše,
své vóli povolivše,
svědky pravdě protivné,
45 viře nedostatečné,
přijeli ste vzácně.

Skrze snažnost vaši zlú,
bohu velmi protivnú,
k libosti a k vóli svéj,
50 již plně dokonanej,
co dobrého pójde?

Zdali skrze smrt jeho,
člověka nevinného,
zlosti kněžské ohavné,
55 světu všemu poznané,
budú se tajiti?

Bohu mnohem vděčnějše
i vám úžitečnějše
bylo by bez omyly,
60 byste byli přijeli
to, co on kázal.

Již po takém neřádu
přijměte tuto radu,
aby nedbajíc svěcké,
65 potlačíec lsti ďábelské,
jmětež boží pramen,

činíec pokánie pravé,
jenž jest hříšným vydané!
A to vám ten rač dáti,
70 kterýžť má kralevati
na věky věkoma. Amen.

1 *spolanie konstanské* kostnický koncile – 3 *bez opatrnosti* bez ohledu, bezohledně – 7 *zevil* oznámil, odhalil – 9 *právě* náležitě – 11 *pýchanie* pyšnost – 12 *nesyté* nenasyté – 14 *zvésti* (m. *zvěstí*) uvést – 23-25: že jste opustili soudní zvyklosti i přikázání boží – 26 *nebo* neboť – 27 *bez pravého důvodu* bez řádného důkazu – 28 *nesmyslným* pustým, jalovým (*clamando* perstrepide) – 29 *obyčejem židovským*: jako židé žádali Kristovo ukřižování – 31 *ste nepřepatřili* nedbali, neuvážili jste – 37: a opustili jste pravdu – 44 *vieře nedostatečné* nevěrohodné (a *fide devios*) – 45 *přijeli ste* *vzácně* přijali jste s vážností – 46 *skrze snažnost* snahou, úsilím (*per tua conamina*) – 49 *dokonaněj* naplněné, ukojené – 50 *pójde* vzejde – 55 *budú se tajiti* zůstanou utajeny – 56 *vděčnějše* milejší, vitanější – 58 *bez omyly* nepochybně, jistě – 61 *po neřádu* po zlořádu, zločinu – 65 *jmětež* přijměte, chopte se – 67 *vydané* určené, stanovené

TVORČE MILÝ, ZŽEL SE TOBĚ

Tvorče milý, zžel se tobě
tak hrozného zavedenie,
jenž se děje v této době
pro křesťanské prohřešenie.

5 Neb se zákonu protivie
mnozí lidé pro své zlosti
a k hříšným lidem více hľadie
než k božské věčné milosti.

10 Ach, přeběda tomu lidu,
kteříž repcí proti písmu!
Proč potvrzujete bludu,
skládajíc sobě lest lživú?

15 Však čtenie nemož blúdití,
nebt jest božie ustavenie,
aniž se muož proměnití
Ježíšovo přikázanie.

20 Zlé, hadové pokolenie,
chceš přielišně chytro býti,
čekáš z Konstancie vydánie
a chceš boha potupiti.

Ach, ďábelské zatvrzenie
toho srdce tak tvrdého!
A ktož poznají tvá čtenie,
nechtie pro nic tbáti jiného.

- 25 Jakož nynie knězie káží,
proti zákonu kážíce,
věru tohoť neukazují,
a tiem písmem dovodíce,
- by ta večere přeslavná,
30 pánem bohem tak vydaná,
tělem božím osvícená
a krví svatú ozdobená,
- bylať dána tolik kněžím,
zapověděna všem jiným.
35 Nenieť pravdy v tom kázaní:
pravíte lež lidem sprostným,
- a řkúc sprostným: „Nejste hodni
božie krve přijímati,
ale knězie jsú duostojni
40 té svátosti požívatí.“
- Ach, prokletí, zlí popové,
proč se čtení protivíte?
Činiece zjevně hříechy své,
však se nad jiné chválíte.
- 45 Zdali Ježíš svú krev prolil
jedno pro kněžské spasenie?
Milý kněže, zdas smysla zbyl,
že sobě skládáš lež novú?
- Však ve čtení jesti psáno,
50 že ktož koli bude jiesti
to tělo svaté Kristovo
a jeho svatú krev píti,
- ten v něm bude přebývati
a s ním věčný život mieti.
55 Toť evangelisti světi
svědčí, jsúc písaři boží.
- Svatý Pavel také píše
všemu lidu korintskému

- řka: „Což sem vzal od Ježíše,
60 toť já vám také dávaju:

tělo jiesti a krev píti
až právě do dne súdného,
tomuť nelze zahynúti
až do příchodu božieho.“
- 65 Komuž jest lépe věřeno
o spasení všeho lidu:
bohu-li a svatým jeho,
čili sboru konstanskému?
- 70 Sud to! Ktož jest najsprostnějši,
tomu lehce urozumieš,
žeť jest pán buoh najjistějši
stvořitel tvój, to dobře vieš.
- 75 Což se vikleš na dvě straně?
Již móžeš pravdu poznati!
Hleď k Ježíšově obraně,
ten tebe nemuož zklamati.
- 80 Neb die Kristus: „Jáť jsem pravda,
nejsem lidské ustavenie,
a dieť: „Jáť jsem cesta pravá,
v níž nemóž býti zblúzenie.“
- 85 A dieť: „Jáť sem život věčný,
v němž se světi vždy raduji,
avšak ti kněžie nevděčni
pohřiechu na to nedbají.
- 90 Ó slepoto tak přetěžká,
že se nechceš proměnit!
Oslepilas srdce kněžská,
chceš boží zákon zrušiti.
- 90 Veliké vaše bláznovstvie!
Chcete nad buoh múdři býti!
Kažtež, pištež, mluvtež lživě,
tohoť jest vám ustúpiti.

- 95 Pohřiechu zevně blúdíte,
že za svaté boha prosíte,
pro konstanské to činite,
na mú vieru nesmyslíte.
- 100 Poněvadž ten sbor konstanský
zde se na zemi osvětil,
proč zaň kněžie boha prosie,
aby s ním duch svatý bydlil?
- 105 Však což koli jest svatého,
v tom duch svatý jest zacelo;
nepros, kněže, za svatého,
nebť nepotřebuje toho.
- 110 Dvě létě tomu minuly,
jakž kněžstvo v Konstanci leží,
nic dobrého neučinili,
než dva mistry zahubili,
mistra Jana, Jeronýma,
jenž statečně vyznávala.
Toť jich hrozná vina byla,
že kněžské hřiechy pravila,
- 115 smilstvo, pýchu i lakomstvie
i také svatokupectvie.
Toť nám svědčí svaté čtenie,
žeť kněz nemá mieti sbožie.
- 120 Nemáš, kněže, viece mieti,
jedno tělesnú potrebu,
a což k uoděvu příslušie,
k sprostnému řádu kněžskému.
- 125 Protož čímž kolivěk vládneš
a to nesličně utrácieš,
věz to, kněže, toť jest krádež,
svatokrádectvie i lúpež.
- 125 Toť vám svatý Bernart praví,
božie řeči potvrzuje,

a zákon starý i nový
pevněť nám to ukazuje.

130 Otče, synu, svatý duše,
rač všech rozum osvietiti,
rač spasiti naše duše,
bychom tě mohli chváliti,

135 v tvém božství tě milovali,
všech hřiechův se vyznávali,
potom s tebú kralovali,
v tobě se věčně kochali.

Amen

2 *zavedenie* poblouzení – 4: pro hříchy křesťanů – 5 *zákonu* příkazům Kristovým v Novém zákoně – 6 *pro zlosti* pro zlé skutky – 10 *repeť* reptají – 11: proč posilujete blud – 13 *čtenie* evangelium, bible – 14 *ustavenie* ustanovení, zřízení – 19 *z Konstancie vydanie* vynesení, rozhodnutí z Kostnice (kde zasedal církevní koncil od listopadu 1414 do dubna 1418) – 24 *pro nic* za nic, za žádnou cenu – 27 *neukazuj* nedokazují — 28: dovolávajice se Písma, na základě Písma – 29 *ta večere přeslavná*: svátost oltářní, ustanovená Kristem na jeho poslední večeři s učedníky – 30 *vydaná* ustanovená – 33 *tolik* toliko, jen – 36 *sprostným* prostým, neučeným – 39 *duostojni* hodni – 41 *popové* kněží – 46 *jedno* jenom, pouze – 47 *smysla zbyl* pozbyl rozumu – 49n. *ve čtent*: Jan 6,54 – 57n. *svatý Pavel*: 1 Kor. 11,23 – 60 *dávaju dávám* – 65: komu se má více věřit – 70 *urozumieš* porozumíš – 77n.: Jan 14,6 – 92: musíte od toho (učení) ustoupit – 94 *za svaté*: tj. za členy koncilu kostnického – 96 *nesmyslite* nemyslíte správně, nemáte zdravý rozum – 98: zde na zemi se posvětil, prohlásil se svatým – 102 *zacelo* zajisté, dozajista – 105 *dvě léť* (duál) dva roky; podle toho lze datovat vznik písně na konec r. 1416 nebo na začátek r. 1417 – 110 *vyznávala* (duál) hlásili se ke Kristovi, vyznávali jeho učení – 112 *pravila* (duál) mluvili o... – 116 *sbožie* majetek, jmění – 118: jen čeho je nezbytně třeba k živobytí – 122 *nesličně* neslušně, mrzce – 136: abychom se věčně těšili ze spojení s tebou

(BEKYNĚ)

Slyšte ještě, bratřie milí,
již se na duchovnie chýlí
konec této piesničky:
oznamujť vám sestřičky.

5 Mužuoť sú se odpřisáhly
a ďabla sobě zle dosáhly;
naučily se abecedě,
chodie rády po besedě.

10 Tyť pokrytě čtú na kněhách,
jazyk jim běží na líhách,
staré, mladé zpravujíc
a sebe nepolepšujíc.

15 S každým se chtie hádati,
jemu řeči dosti dáti;
nenaučily se latině
ty klektavé bekyně.

20 Mistři, kněží ani žáci
nemohúť jim odolati:
anať přieliš mnoho mluví
a v skutku málo naplní.

A majíť pokorné pláště.
A to na ně vězte zvláště:
sprostněť velmě kráčeji,
srdce v zlostech omáčeji.

25 Zavíjejíť se v roškop
jako v němečský hunškop;
zdáf se jim v tom duchovenstvie,
ano na mnohých pokrytstvie.

30 Na kázaníef nechodie,
nežť se některé svadie
řkúc: Však my lépe vieme,
neb v zákoně často čteme.

35 Neroďte vtipně smýšleti
a tak všetečně říkati.
V dobrém všem poddány buďte,
jedny druhé k tomu vedte.

40 Bohu čest a chválu vzdajte,
žen se zlých pilně varujte,
neb zetře Kristus, kámen
jemuž jest jméno. Amen.

2: obrací se k duchovním – 4 *oznamujít* upozorňují na..., ukazují; *sestřičky*:
bekyně, tj. ženy, které se sdružovaly k horlivějšímu náboženskému životu – 6 *sobě*

dosáhly spolčily se – 9 *pokrytě* pokrytecky, naoko – 10 *na líhách* jako namazaný (*líhy* klády, po nichž se spouštějí sudy) – 11 *zpravujíc* opravujíce, mistrujíce – 16 *klek-tavé* žvanivé, upovídané – 21 *pokorné* na znamení pokory – 23: chodí, vystupují velmi skromně – 24 *v zlostech* v zlých skutcích, v hříších – 25 *v roškop*: druh závoje n. kukly (z něm. Rosskopf; srov. *caputia muliebria*, vulgariter roškopy, Milíč, ČČM 54, 1880, 535) – 26 *hunškop* koňská ohlávka – 27 *duchovenstvie* projev nábožnosti – 28 *ano* avšak – 30 *se svadie* dávají se do hádky – 33: nechlubte se svým důmyslem – 35 *v dob-rém* pokud jde o dobré – 39-40: neboť (je) zavrhne Kristus, nazývaný kamenem (srov. *Efez. 2,20*)

(VIKLEFICE)

- Stala se jest příhoda
nynie tohoto hoda,
že jedna viklefice
5 pozvala k sobě panice,
a chtiec ho vieře naučiti
- a řkúc: Pro Ježíše,
přiď ke mně velmi tiše!
Chci tě vieře naučiti,
10 ač ty mne chceš poslúchati,
chciť písmo otevříti.
- Panic viklefce odpovědě
a na ni velmi mile hledě
řka: Já chci rád vše učiniti,
15 ač ty mne chceš naučiti
v tvém zákoně býti.
- Vece viklefka: Zezři na mě,
paniče, přiď ke mně
až po klidu,
20 když tu nebude lidu;
chciť písmo zjeviti.
- Panic bez meškánie
učini jejie kázanie.
Po večeri v neděli,
25 když uhlédal svú chvíli,
přišel jest k ní tiše.

Vece viklefice bez lenosti:
Vítaj, mój milý hosti,
co sem dávno žádala,
po němž má duše prahla!
30 Rač ke mně vstúpiti,

se mnú málo poseděti,
chciť písmo vyložiti,
biblí i také čtenie;
s námať žádného nenie,
35 budeš sám obierati.

Tuť mu bába biblí vyloži,
dvě kapitole vyloži
pěkné, velmi okružlé;
k hruškám byšta podobné
40 a tak velmi bílé.

Panic vece bez strachu:
Podáš jich sem, milá brachu.
Je se biblí rozkládati
a kapitol vykládati
45 s večera až do světu.

A když poče svítati,
panic se chtieše pryč bráti.
Viklefice se ho chváti
a řkúc: Zdeť jest ostati,
50 se mnú jitřni dokonati.

Začechu Te deum laudamus zhóru,
jakž slušie k tomu dvoru
.....
.....
55 ještať se diškantovati.

Když sú jitřni skonašta,
pěkněť se mile objašta,
v boží lásce i v milosti.
Nebylo tu nemilosti,
60 což mohu znamenati.

Nuž, vy mladí jinoše
i vy nádobné panoše,
kteří chcete zákon uměti,
máte se k bekyniem ptáti,
od nich se učiti.

65

Svědomyť sú zákona,
Regum knih i Šalomúna,
tak Davida v Žaltári
viace než někteří farári.
Muožte jim rádi slúžiti.

70

Sladkéf mají výklady,
úplné, beze všie vady.
Komuť jich dadí požití,
muož dobře vesel býti.
Rač je, bože, ploditi!

75

2 hoda svátku – 3 *vikleřice*: stoupenkyně učení Viklefova nebo Husova, bekyně (srov. pozn. k v. 4 předch. skladby) – 9 *ač chceš chceš-li* – 15 *v tvém zákoně* v tvé ře-
holi, u tebe – 16 *zezři* (m. *vzezři*) pohlédni – 22 *učini* (aorist) učinil, splnil; *kázanie*
příkaz – 24: když zpozoroval, že přišla jeho chvíle – 26 *bez lenosti* bez váhání, nepro-
dleně – 33 *čtenie* evangelium – 35: budeš je mít sám pro sebe – 36 *vyloži* vyložila
– 37 *dvě kapitole* (duál) dvě kapitoly (tj. *ňadra*) – 39 *byšta* (duál) byly – 43 *je se roz-
kládati* jal se rozbírat – 45: od večera až do svítání – 46 *poče* počalo – 47 *chtieše* chtěl
– 48 *se ho chváti* chytla ho, chopila se ho – 49 *zdeľ jest ostati* tady zůstaneš – 50 *jitřni*
ranní pobožnost – 51 *začechu* začali; *Te deum laudamus* Tě, boha, chválíme (začátek
církevního chvalozpěvu); *zhóru* (m. *vzhóru*) vysokým hlasem – 52 *k dvoru* k společ-
nosti – 55: jali se zpívati vysokým hlasem (diskantem) – 56 *skonašta* (duál) skončili
– 57 *se objašta* (duál) objali se – 62 *nádobné panoše* sliční mladí páni – 64: máte vyhle-
dávat bekyně – 66 *svědomyť sú* jsou znalé, znají – 67 *Regum knih*: Knih královských
(část bible); *Šalomúna*: Šalomounovy Písně písní, popř. Knihy moudrosti, jejíž autor-
ství bylo připisováno rovněž Šalomounovi – 68 *Davida v Žaltári*: Knihy žalmů (rov-
něž část bible) – 73 *datť požití* dají užiti, ochutnati – 75 *ploditi* množiti, podporovati

VŠICHNI POSLÚCHAJTE

Všichni posluchajte,
chválu bohu vzdajte!
Žalujit na ty husy,
žeť nám vedú bludné kusy
v našíj dávněj vieře.

5

Žalujmyž božiej matce,
žeť se nám děje na krátce.
Tupieť římskú stolicí
řkúc: Papež nemá té moci
10 neposlušného kléti.

Svatý Václave, kněže náš,
ty od boha tu moc máš,
by se ráčil smilovati,
viglefy ven vyhnati;
15 činieť mnoho zlého.

Prosmyž Lidmily svaté,
ať se přimluví také
před bohem, otcem svatým,
ať těm viglefóm klatým
20 nedá déle tráti.

Svatý Prokop, český dědic,
vyhnal mnichy Němce pryč;
by se ráčil smilovati,
viglefy z Čech vyhnati
25 do Anglie na Zlú Horu.

Pražský biskup, svatý Vojtěch,
z Polsky přinesen do Čech;
Čechové mír, pokoj jměli,
dokudž jeho piesn zpievali:
30 Hospodine, pomiluj ny!

Prosmyž pěti bratří snažně:
Benedikta, Matěje,
Jana, Izáka, Kristina,
ať prosie božieho syna,
35 ať nám jednotu ráci dáti.

Prosmyž všech svatých spolu,
ať tu betlémskú stodolu
rácie rozbořiti,
do níž se schodie mnozí,
40 učie se novéj vieře.

Což v svatém písmě koli,
ještoť nenie po jich vóli,
ihned to obrátie opak
řkúc, žeť to nenie tak –
45 chceme své doktory čisti.

Tupie zákony také,
mistry, doktory svaté:
Jeronýma, Ambrože,
Augustina, Řehoře;
50 nechtieť na ně tbáti.

Cožť nedovedú řečí,
toť chtie přemoci sečí,
pěstí, trdlem, palicí,
kyjem, mečem, sudlicí;
55 tiem chtie právi býti.

Za svaté písmo mají,
lepšíe, než jsou sami, hanějí;
písmu nechtie rozuměti,
křesťanské obce trpěti.
60 Neščasná nebožátka!

Nábožný stav vedú,
chodiece s dlúhú bradú
každý dolóv k zemi hledí,
a protoť jsou všichni bledí,
65 jsúce plni nemilosti.

Budiž toho bohu žel,
žeť lúpie svatý kostel
ti lháři, bakaláři,
i ti také stodoláři,
70 jsúce plni zlosti.

Jan Viglef, ze Zlé Hory farář,
praví cierkev svatá, byl jest lhář.
Ktož jeho knihy držie,
právě v boha nevěrie;
75 mají je za kacieře.

Jan Hus z Husince rodem
i s svým proklatým plodem
kázali, čím kněží lúpiti,
obci od nich odstúpiti,
80 řkúc: Netbajte na kuběnáře!

Viztež toho zúfanie,
žeť svatého pokánie
za hříechy nedávají,
ktož se jim zpoviedají.
85 Nepodobnoť jest k vieře!

Ješčeť chci pověděti,
žeť křstie v rybníciach děti;
takéf hodin neříekají
a česky mši zpievají.
90 Odkud jim ta smělost dána?

Svátosti za nic nemají
a v tom se všichni znají,
aby se jěj neklaněli,
ani které cti činili;
95 nenie tak v písmě psáno.

Toť jsú příčiny nové,
žeť svatých obrazové
od nich špalci nazváni,
nám ku podobenství vydáni;
100 tiem mienie blud vésti.

Nehlediet na stvořenie,
duchovnie ustavenie,
svátkóv nedadie světiti,
ani na púti choditi,
105 bránief mnoho dobrého.

Tu, kdež vyhnaný farář,
tu se vlísá viglef lhář;
bude hospodařiti,
dokudž jest co vařiti,
110 nemieni dlúho tráti.

- 115 Nevědie, večť ufají,
žeť takú smělost mají,
boží krev rozlévati,
obecně lidu dávati.
Nepodobno k vieře!
- 120 A nad to nade všeco,
když již pokřstie děfátko,
ihned rozžijíc vložie
v ústka jemu tělo božie.
Patřtež té zúfalosti!
- 125 Kdež jest tu rozeznánie,
pravé viery poznánie,
mysl, rozum i skrúšenie?
Toho všeho nic nenie
při dětinéj mladosti.
- 130 Ach, hrozné smělosti té,
žeť tebe, Jesukriste,
sobě za nic nemají,
neb na písmo netbají,
když česky umějí.
- 135 Tomuť učie řemeslníky,
krajčieře i ševčíky,
kováře i pasieře,
vedúce je po svéj vieře,
jimž se múdří smějí.
- 140 Račtež se varovati,
křestané, přijímati;
osob dvojích nechajíc,
pod jednu přijímajíc
k spasení věčnému.
- 145 Desátky i ofěry,
toť jsú jich pilné odpory,
by žádnému nic nedali,
aby sami vše pobrali;
nechtief málo vzieti.

Mnohým pánóm k libosti
vedú mnoho pochlebnosti,
ke zlému radu dadie
a s duchovnými je vadie,
150 mēščany i sedláky.

Tak sú pánóm šeptali,
aby knēží jímali,
jedno pleš ostavili,
nad sbožiem popravili,
155 bóhpomozi, z lásky!

A čoť mohú vymysliť
a čím knēží zlobiti,
toť povēdie zacelo,
jako by tak to bylo;
160 nestydieť se lháti.

Zleť sú sobě vymyslili,
aby Husóv den svētili
viglefové zde v Čechách;
snad jim omaščen máslem hrách,
165 račtež jej sami jiesti!

Nebyli sú v méj radě,
žeť se svētí na hradě
na skále na Lipnici.
Potom z nich budú zvoníci,
170 bude-li jim bóh přieti.

Byť byl nejlepší člověk,
jakž nastal křesťanský věk,
a ktož s nimi nedrží
a v jich vieru nevěří,
175 mluvie o něm mnoho zlého.

A vědúc škaredý kus,
že s druhým upálen Hus,
avšak nechtie potbati,
že je má též potkati,
180 nebudú-li se káti.

Bóhdaj se s bohem smieřili
 a žlutý kříž nosili,
 potom družce milovali
 a Kristu se dostali,
 křikněmyž všichni: Amen!

185

3 *husy* husity – 4 *vedú bludné kusy* hlásají kacírství – 7: že jsme zkracováni, že se nám děje křivda – 10 *kléti* dávat do klatby – 14 *viglefy* stoupence Viklefovy – 20 *tráti* trvati, existovati – 21 *dědic* patron – 22: narážka na vyprávění prokopské legendy, jak mrtvý opat Prokop zázračně vypudil německé mnichy ze sázavského kláštera – 25 *na Zlú Horu*: patrně dobové české označení Viklefova působiště, vzniklé zkomolením a špatným překladem místního jména Lutterworth; Zlá Hora opak ke Krásná Hora – 31n. *pěti bratři*: průvodci biskupa Vojtěcha na jeho misijní cestě do Polska; zůstali tam jako poustevníci a r. 1004 podstoupili mučednickou smrt – 37 *betlémskú stodolu* Betlémskou kapli (posměšně) – 39 *se schodie* scházejí se – 45 *doktory* církevní učitele – 53 *trdlem* palicí na tření – 55: tím si chtějí zjednat spravedlnost – 61: staví na odiv svou zbožnost – 65 *nemilosti* nelásky, zloby – 67 *kostel* církev – 69 *stodolári* návštěvníci Betlémské kaple (srov. v. 37) – 71 *ze Zlé Hory farář*: srov. pozn. k v. 25 – 73 *držie* přidržují se, následují – 74 *právě* správně, řádně – 77: i se svými prokletými žáky, následovně – 78 *čím lúpiti* čím by olupovali – 79 *obci* věřícím – 80 *na kuběnáře* na kněze nedodržující celibát, na děvkaře – 81 *zúfanie* mravní rozvrat, úpadek – 83 *nedávají* neukládají – 85: je to neuvěřitelné! – 88 *hodin neřiekají* nemodlí se církevní hodinky, modlitby předepsané na určitou dobu – 92: k tomu se všichni přiznávají, v tom jsou všichni zajedno – 96 *přítčiny* přídavky, dodatky – 98 *špalci nazváni*: tak Hus nazývá sochy (Erben 1, 70) – 99: kteří nám byli dáni jako podobenství – 100 *blud vésti* zavést bludné učení – 102 *duchovnie ustavenie* náboženské řády – 103 *nedadie* nedávají, nedovolí – 105 *brániel* zabraňují – 106-107: narážka na odjímání far katolickým farářům v jižních Čechách a na dosazování husitských kněží na jejich místa z rozkazu Čenka z Vartemberka 1417 – 110 *tráti* vydržeti, zůstatí – 118 *rozžijíc* rozžvýkajíce – 118-119: proti husitské praxi podávat svátost přijímání už nemluvnatům – 120: hleďte na tu troufalost! – 121 *rozeznánie* vymezení, poznání vlastních hříchů – 125: v útlém dětském věku – 130: narážka na český obřadní jazyk – 133 *pasieře* pasíře, výrobce kožených pasů a řemenů – 138 *osob dvojiach* přijímání pod obojí způsobou – 141: církevní daně a milodary – 142: proti tomu se houževnatě stavějí na odpor – 148 *radu dadie* dávají radu, radí – 149 *vadie* přivádějí do sporu, zneřátelují – 153: ponechali jim jenom tonzuru – 154: rozsuzovali, co s jejich majetkem – 158 *zacelo* zajisté, dozajista – 162 *Husov den*: výroční den jeho upálení, tj. 6. července – 164-165 smysl asi takový: když je jim to milé, ať si svítí ten svátek sami – 166: nepotázali se s dobrým, neučinili dobře – 167-168: narážka na vysvěcení husitských kněží na hradě Lipnici r. 1417 (viz zde pozn. k v. 57n. na s. 388) – 170 *přieti* přátí – 172: od počátku křesťanské doby – 176: ačkoli znají hroznou věc – 177 *s druhým*: s Jeronýmem Pražským – 178 *potbati* dáti si pozor – 179 *těž totěž* – 182 *žlutý kříž* znamená hanby n. pokání, které musili nosit kacíři ještě nějaký čas po odvolání – 183 *družce* druha, bližního – 184: došli spasení

JIŽ SE RADUJ, CIERKEV SVATÁ

Již se raduj, cierkev svatá,
protivíť se sběř proklatá.
Tvój křesťanský řád nemine,
než kacierský kút ten zhyne.
5 Chvála bohu!

Než že zlost dobrotu dusí,
toť se stalo vše od Husi.
Tohoť jest Viklef urodil,
Český zemi zle se hodil.
10 Běda tobě, Hus!

Ohyzdil ji světu všemu
k ztracení najviece svému.
Věčný bude miet zámutki
pro své nešlechetné skutky.
15 Běda tobě, Hus!

Nebs tak někdy prorokoval,
co by ty byl kdy zameškal,
tvé by húscky osrdily,
že tě, kacieře, spálili.
20 Běda tobě, Hus!

Húsko, Húsko, zles se tázal,
žes tak purně mnoho kázal.
Viz, žeť tvá húsátka nynie
mord, vši zlost i lúpež činie.
25 Běda tobě, Hus!

Tak-li naplníjí božie
desatero přikázanie?
Od modly, jenž slóve Dagon,
kujete zlý nový zákon.
30 Běda tobě, Hus!

Křesťanského řádu zrádci,
poslúchajte, svatokrádci!
Oběti vaše neslané,
horší ste vy než pohané.
35 Běda tobě, Hus!

Potvory, svině, ne lidé,
horšieť se vámi i židé,
že se od křesťan dvojíte,
kláštery, fary lúpíte.
40 Běda tobě, Hus!

A pro lakomstvie boříte,
húsky pekelně búříte,
věrné křesťany hubíte,
k svému neřádu nutíte.
45 Běda tobě, Hus!

Sezřiž s nebe, Jesukriste,
žeť tvé choti, panny čistě,
z klášteróv sú vystrkali
a tvé méno porúhali.
50 Běda tobě, Hus!

Hanějíce panenskú čest,
slyšte, věrní, ďábelskú lest,
jakť sú k nečistotě líti,
hanebno jest vypraviti.
55 Běda tobě, Hus!

Hřiví ste jakžto býkové,
krávy, myši, muřínové,
lúpež, mord, lest, ne křesťanstvie,
toť jest vaše náboženstvie.
60 Běda tobě, Hus!

Ukrutníci, slyštež dále!
Klášter cného Jana krále
kartúský ste obořili,
vylúpili, vypálili.
65 Běda tobě, Hus!

Toť ste pohany pobili,
rytierskú věc učinili,
na vzdóru to boží chvále
vyhnavše kartúsy dále.
70 Běda tobě, Hus!

Bojte se s nebe těžkéj ruky,
rubající božie muky
a obrazy po vší Praze!
Radujte se, blaze, blaze!
75 Běda tobě, Hus!

Činiec dětinské ponutky,
zajisté bláznové skutky.
A pak na Tábor, tej huoře,
co činite? Buoh vie, hoře!
80 Běda tobě, Hus!

Přesto Istivě, črtozradú
zmordovavše praskú radu,
cných konšel Města Nového,
s tiem čekajte konce zlého!
85 Běda tobě, Hus!

Mistry máte a chválíte,
nesnadně se polepšíte,
nebť vás tvrdie jako kámen.
Buoh ny miluj, rcetež. Amen.
90 Chvála bohu!

2 *protivít se* staví se proti tobě na odpor – 6 *zlost* zlo, zloba – 9 *zle se hodil* způsobil škodu, neštěstí – 12 *k ztracení* k zatracení – 13 *zámutky* zármutky, utrpení – 17 *by bys* – 18 *húsky* husité; *by osrdily* hněvem by vzpláli (?) – 21 *Húsko* Huse; *zles se tázal* se zlou ses potázal, nedobře jsi činil – 22 *purně* vzpurně, bouřlivě – 28 *Dagon*: podle bible modla Filištínských – 33 *neslané* neosolené, a proto bohu nemilé (sůl měla v starozákonním kultu při obětech důležitou úlohu) – 37 *horšiel se vámi* pohoršují se nad vámi – 38 *se dvojíte* oddělujete se, odštěpujete se – 44 *k neřádu* k zlořádu – 47 *tvé choti*: jeptišky – 53 *litt* zběsile oddáni – 54 *vypraviti* vylíčiti – 56 *hřivof* bujný, rujní (srov. lat. insanitis velut tauri) – 57 *muřtnové* mouřeníní – 62n.: kartuziánský klášter na Smíchově, založený Janem Lucemburským 1341, byl zpusťošen husity 17. srpna 1419 – 63 *ste obořili* jste pobořili – 66 *pohany*: ironie, jde o kartuziány – 68 *na vzdóru* proti, ke škodě – 69 *kartúsy* mnichy kartuziány – 76 *dětinské ponutky* nezovážné podněcování, výzvy (?) – 78: míněno patrně Hradiště hory Tábor (dnešní Tábor) – 81 *črtozradú* ďábelskou zradou – 82-83: narážka na svržení novoměstských konšelů z radnice 30. července 1419 – 84 *s tiem* proto – 88 *tvrdie* utvrzují, posilují (v zatvrzelosti) – 89 *buoh ny miluj* smiluj se nad námi bůh; narážka na píseň Hospodine, pomiluj ny

(BYDŽOVŠTÍ ŠEVCI)

A ševcitů jsou zůfalí
na klášter v Bydžově běhali,
chtěli se ukázatí,
mnichy z kláštera vyhnati:
5 tuť jsou byli bití.

Mniškověť jsou pokorní,
ševcověť jsou prosili,
byť jim na vrata nebili,
nebt' jsou práva neměli,
10 proč by je vybíjeli.

Pak ten Šíře, hrdý švec,
vytrh svůj veliký meč,
chtělt' jest mnichy hubiti
a na nich kápě sekati,
15 nemohl moci mieti.

Kněz Barták počátek učinil,
mezi ně se vyrazil,
i udeři ševce v bok,
tu by uzřel divný skok,
20 anť jako jelen skáče.

Příběh k němu mnich Kokos,
i udeři ševce v nos
a řka: Beř se od nás přeč,
vezma svůj veliký meč,
25 uč se škorniem šítí.

Druhý mnich s velikú kčící
udeři knapa palicí,
přerazil mu ručící,
nosít ji na ubrusci;
30 nemóž vlny bítí.

Vypaři se mnich Trkoň,
jenž jesti pravý komoň;
jalť se jich obierati,
ažť jsou musili skákati,
35 běžiec, kamž kto věda.

40 Hyzka, mníšek mladý,
poslúchaje starých rady,
holil jim trdlem brady,
až s nich kukly prechaly:
toť jest holič dobrý.

45 Ješče jeden mnich osta,
ješto Šíři cepy zchvosta,
udeři jej podlé oka,
an mu nastavuje boka;
dalť mu o čem býti.

50 Mělt jest Šíře dlúhý meč,
utekl jest od něho přeč,
nesměl se poň vrátiti,
nechtě druhého oka ztratiti;
musil ho odjíti.

55 A Světlík, švec hrdína,
tak nám svědčí novína,
bylť jest napoly umřel,
když jest palici uzřel;
najprvý přeč utekl.

60 Vaněk, hrdina parlěř,
nestojí v svádě za halěř;
utekl jest inhed přeč,
ačť jest měl chválený meč,
okolo stodoly.

65 Házek, hrdé pachole,
byloť jest při tej svádě;
byloť jest ho namále,
uteklť jest ku stodole,
schoval se v kopřivách.

70 To-li jsú hrdiny?
Před palicemi se hrbili,
běžiec druh přímo druha
a každý, kam kto věda,
na retunk volajíce.

A jiní to slyšiece,
byliť jsú zdrastili kčice,
k klášteru nesmějice,
nebt jsú se báli palice,
75 na se pěči majice.

Nuž, vy mniškové milí,
kde ste síly nabyli?
Byli byste je roztrhali
i k tomu pobíjeli,
80 když by neutekli.

Dobřeť by ševci dělali,
byť oni mniškóv nechali,
kopyta spravovali,
zuby kóži roztáhali,
85 nebyli gardiánem.

1 *zúfalí* zlí, nešlechetní – 2 *jsú běhali* útočili; jde o blíže nezjištěný útok patrně krátce po Husově smrti, jistě před r. 1417 – 8 *byť* aby – 11 *Šiře, hrdý švec*: v Knize svědomí města Nového Bydžova je Šiře jmenován jako konšel r. 1430 – 16 *kněz Barták*: jména kněží a mnichů nejsou odjinud doložena – 18 *udeři* (aorist) udeřil – 19 *by* bys – 25 *škorniem šiti* šit škorně (hrubou koženou obuv) – 26 *s kčici* s kšticí – 27 *knapa* soukenického tovaryše – 28 *ručici* ručku – 29 *na ubrusci* na šátku – 30 *vlny bítí* zpracovávat vlnu tlučením – 31 *vypaři se* vzkypěl hněvem, dal se do nich – 33 *obierati* práti do někoho, tlouci, bítí – 35 *kamž kto věda* kam koho napadlo – 38 *trdlem* palicí (srov. přísloví: neholí se trdlem Jg) – 39 *kukly prchaly* kapuce padaly – 41 *osta* zůstal – 42 *zchvosta* sešlehal, seřezal – 45: dal mu co proto – 48 *nesměl* neodvážil se; *poň* pro něj – 50 *ho odjiti* nechat ho, rozloučit se s ním – 51 *Světlík*: historická osoba, doložená archívním materiálem k r. 1416 – 53 *napoly* napolo – 56 *parléř* kameník – 57 *v svádě* v boji – 63: měl namále – 68: prchající jeden přes druhého – 70 *na retunk* o pomoc – 72: hrůzou se jim zježily vlasy – 75: starající se sami o sebe – 82 *byť* kdyby – 85 *gardiánem* kvardiánem, představeným kláštera; smysl nejasný, snad: kdyby nechtěli být kvardiánem, tj. kdyby se nepokoušeli poroučet v klášteře

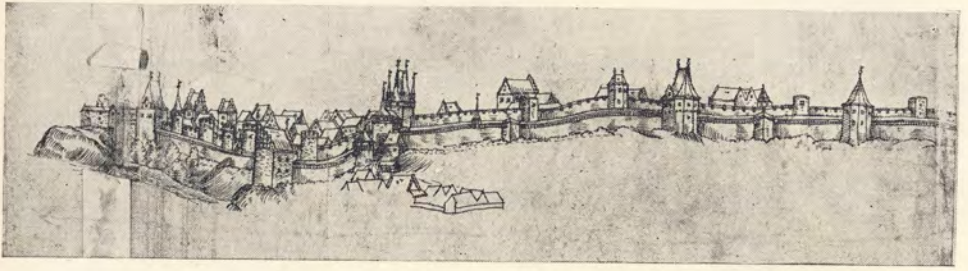
NUŽ, VY ŠEVCI VIERY NOVÉ

Nuž, vy ševci viery nové,
vámťe prikázáno,
aby kuože zuby táhli
nechajice sváru.
5 Toť jest prvé.

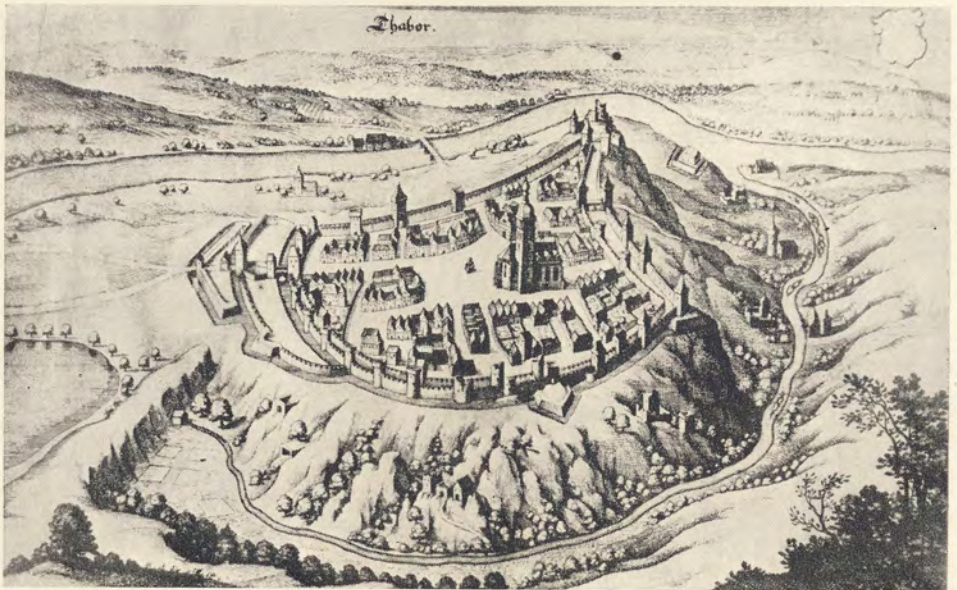
- Jiné budem spravovati,
sami sebe nechámy:
toť jest písmo nalezeno
za mastnými krámy.
10 Toť jest druhé.
- V pátek budem maso jiesti
a v sobotu také,
v neděli chodiec páliť,
toť jest dielo svaté.
15 Toť jest třetí.
- Vezmúc cepy a palice
budem lidi bíti:
nebesa nám pripravena
v satanový řiti.
20 Toť jest čtvrté.
- Zabím occe nebo bratra,
umyji se v krvi;
pakli mi co máti přídí,
za vrch babu zvikli.
25 Toť jest páté.
- Pobeřme se k dobrým mistróm,
tu bude co bráti;
ve dne i v noci bez přestánie
vždy budem žráti.
30 Toť jest šesté.
- Požádajžme všickni toho,
bychom mohli vzíti
mocí, kvaltem i násilím,
leda my mohli míti.
35 Toť jest sedmé.
- Pobeřme jim ovce, koně
a zajmem jim krávy;
tuť nás budú poklínati
mužie, ženy, báby.
40 Toť jest osmé.

wycem nazemy licem pan boš tobye da letabres nepermylmy
 Deste
 Ale polin Jes Ale promlymy proty bližnyem twem litwoko pwe
 Deste
 scitane nepozadab domk twako amy zeny greko wacelba
 Deste
 Dostu wola amy nepozadast mys bližnyem twako greko hreli hie
 Deste
 doznwota wycieho prigit / mlyst prikazanye boze napsyti
 Deste
 possabrit hie ngedymem bnde ryprem domny wmen y nawnchi
D z luestrane wper wrychoma zatwren
 Deste
 prawe pyluost gi prikozmeiaa gme dniewe nwa nedbalnste gi

18. Nuž, křestané viery pravé – zápis v Jistebnickém kancionálu; viz s. 300

19. Táborské opevnění

20. Tábor r. 1650

Ime hradem zivot rcae hitoz se kve tak vracet / *D*ubklad magra v
... *T*voelo boze su germa rmpem gest bozswve zawneno / zivotu
... *E*st pan vecht se nebavyzafubci rvelo svch
... *A*ufahre wuvcl. ze hioneqme wvd. dcl. svov nuytrepie
... *T*voelo boze su germa rmpem gest bozswve zawneno / zivotu
... *E*st pan vecht se nebavyzafubci rvelo svch
... *A*ufahre wuvcl. ze hioneqme wvd. dcl. svov nuytrepie
... *T*voelo boze su germa rmpem gest bozswve zawneno / zivotu
... *E*st pan vecht se nebavyzafubci rvelo svch
... *A*ufahre wuvcl. ze hioneqme wvd. dcl. svov nuytrepie

B ... *E*st pan vecht se nebavyzafubci rvelo svch
*A*ufahre wuvcl. ze hioneqme wvd. dcl. svov nuytrepie
*T*voelo boze su germa rmpem gest bozswve zawneno / zivotu
... *E*st pan vecht se nebavyzafubci rvelo svch
*A*ufahre wuvcl. ze hioneqme wvd. dcl. svov nuytrepie
*T*voelo boze su germa rmpem gest bozswve zawneno / zivotu
... *E*st pan vecht se nebavyzafubci rvelo svch
*A*ufahre wuvcl. ze hioneqme wvd. dcl. svov nuytrepie
*T*voelo boze su germa rmpem gest bozswve zawneno / zivotu
... *E*st pan vecht se nebavyzafubci rvelo svch
*A*ufahre wuvcl. ze hioneqme wvd. dcl. svov nuytrepie
*T*voelo boze su germa rmpem gest bozswve zawneno / zivotu

S...

21. Kloz isú boží bojovníci – zápis v Jistebnickém kancionálu; viz s. 324

Již nebudem víc orati,
ani budem žieti,
jedno vždycky den ode dne
spolu budem přieti.
45 Toť jest deváté.

Bópomozi, milá bratřie,
z té dobré múdrosti,
opustíce všecko dobré,
přídržme se zlosti.
50 Toť jest desáté.

Již sme všecko dokonali,
řečemež spolu: Amen;
srdce sú v nás zkameňala
jakžto pravý kámen,
55 kámen, amen.

2 *vámě* vámť je – 3 *aby táhli* abyste roztahovali – 5 *prvé*: tj. přikázání – 6 *spravovatí* napravovati, opravovati – 8 *písmo* zákon, přikázání – 9: za krámy řezníků – 13 *páliti* zapalovati, zakládati požáry – 21 *zabím* oce zabiji otce – 23 *přídí* řekne, domluví – 24 za *vrch* za hlavu, za vlasy; *zvikli* zacloumám – 31 *požádajme* požádejmež – 33 *kvaltem* mocí, násilím – 34 *leda* jen když, jen aby – 38 *poklínati* proklínati – 46: pomoz bůh, milí bratři! – 52 *řečemež* (asi m. *rcemež*) řekněme – 53 *sú zkameňala* zkameněla

PÍSEŇ DUCHOVNÍ

Vlastními nositeli tohoto básnického druhu, který se později těšil neutuchající oblibě a intenzívně se pěstoval až do nové doby, byli husité. To vyplývalo už ze samé povahy zápasu mezi stranou reformní a reakční, jakož i z podmínek, za nichž se duchovní poezie mohla účinněji rozvíjet. Reakční strana nepřála českému duchovnímu zpěvu jako nebezpečné novotě (svědčí o tom v r. 1408 omezení dovolených českých duchovních písní na čtyři staré, pocházející ještě z dřívějších staletí – Hospodine, pomiluj ny, Svatý Václave, Buoh všemohúci a Jezukriste, štědrý kněže); představovala proto živel statický, uchovávací hlavně výtěžky starší produkce. Naproti tomu husité již svou povahou opozice proti starým řádům byli živlem dynamickým, který se chápal všech prostředků, aby se uplatnil na ulici i v kostele. Proto byly i teoretické spory o českou duchovní píseň a vůbec o lidový zpěv důležitou formou ideového zápasu. Hlavní význam české duchovní písně byl v tom, že umožňovala lidu činně se účastnit bohoslužby, a tím rušila jeho dřívější pasivitu a zmenšovala vzdálenost mezi laikem a knězem. (Zápas o českou duchovní píseň odráží např. traktát *De cantu vulgari* – O zpívání lidu, v. zde na s. 220, a pojednání Václava z Krumlova *De signis hereticorum* – O znameních kacířů, viz zde v 2. sv. v oddíle Literatura traktátová.)

Povaha duchovní písně husitské byla určována propagačními účely a uplatňo-